

SIMBOLISMUL APEI ÎN FILMUL DOCUMENTAR DIN MARAMUREȘ

RALUCA IULIA BANCOS

Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Științe Politice,

Administrative și ale Comunicării

raluca.iulia.bancos@gmail.com

Title: “The symbolism of water in the documentary film from Maramureș”

Abstract: Documentary film is an art that has preoccupied the human soul for more than a century now. One of the pioneers of this cinematic genre, Dziga Vertov, was the one who managed to give the viewer a different perspective on the world around him, through the ‘cine-eye’, thus creating a new small universe inside man. Ethnographic documentary film is said to have appeared once with the first documentaries, and now there are more and more filmmakers and anthropologists interested in it. In the landscape of the Romanian documentary, Dumitru Budrală is one of these names, but also Nicoară Mihali, on whom we stopped, who deals with themes of Maramureș anthropology, in a documentary rich in visual poetry, in visual symbols. In this study, we chose to analyze the symbolism of water in his film, for which we chose the qualitative methodology as an appropriate one, more precisely the content analysis of the symbolic meanings of water, after which we found a persistence and a trend of using certain meanings of the symbol of water in the chosen documentaries, from the first documentary of the filmmaker, until now.

Keywords: *ethnographic documentary film; observational documentary; cinematic language; visual symbol;*

Introducere

Undeva spre finalul secolului XIX, a apărut această preocupare pentru redarea realității într-un mod cât mai concret și mimetic al acesteia, dar cu păstrarea interesului pentru esteticul imaginii în chipul artei cinematografice. Astfel, filmul și, mai precis, filmul documentar, are o istorie de mai bine de un secol în prezent.

Cu toate că au fost mai mulți oameni pasionați de a descoperi și dezvolta această artă și tehnologie, primii realizatori de film documentar au fost frații Lumière, prin anii 1890. (Hayward, 2000, p. 90) Considerăm relevant să îi amintim pe cei care au fost pionierii acestui gen cinematografic în primele decenii. În cinematografia rusă (în anii ’20), a fost Dziga Vertov, cu filmele sale specifice „Kino-Pravda” („Cine-Adevăr”), cu imagini propagandistice pentru comunism, cu interes pentru estetica filmului, folosind deconstrucția prin montaj și cu noua viziune a „cine-ochiului”, diferită de a ochiului uman. John Grierson, în Marea Britanie (a anilor ’30), a avut cele mai impresionante filme documentare ale vremii. El folosea documentarul ca instrument de informare, educare și propagandă, spre deosebire de Europa de Vest și SUA, care îl utiliza în scop social (Bergen, 2006, pp.134-135). Mai târziu, Lindsay Anderson și colegii săi din Free British Cinema

au abordat o direcție opusă lui Grierson, păstrând valoarea artistică și publicul elitist al filmului documentar. Apoi, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Humphrey Jennings urma direcția suprarerealismului și marxismului în filmele sale, surprinzător, încărcate cu o poezie în imagini. Un nume de mare importanță este cel al lui Robert Flaherty, tatăl filmului documentar și al filmului documentar etnografic. „Nanook din Nord” (1922), „Moana” (1926), „Tabu” (1931), „Omul din Aran” (1934) și „Louisiana Story” (1948) sunt câteva dintre filmele sale cele mai cunoscute și apreciate. (Hayward, 2000, p. 91)

Împreună cu Flaherty, printre fondatorii și teoreticienii de bază ai filmului documentar etnografic au fost: Robert Gardner, Jean Rouch, Timothy Asch, John Marshall, Gregory Bateson, Margaret Mead, David MacDougall, Karl Heider, și Bill Nichols. Dintre festivalurile de film documentar etnografic din prezent, le poartă numele: Margaret Mead Film & Video Festival, The Robert Flaherty Film Seminar (în SUA), iar alte festivaluri cunoscute sunt: RAI Festivalul Internațional de Film Etnografic – Institutul Regal Antropologic (în Marea Britanie), Festivalul Internațional de Antropologie Vizuală din Moscova (în Rusia), Cinéma du Réel – Festivalul Internațional de Filme Documentare (în Franța), Festivalul de Antropologie Vizuală ASPEKTY (din Polonia), NAFA – Festivalul Nordic de Film Antropologic (în Țările Nordice) și la noi, ASTRA Film Festival - Festivalul internațional de film documentar de la Sibiu. (Carta, 2012, p. 203)

Filmul documentar etnografic atrage atenția publicului privitor în cadrul festivalurilor și în mediul televizat ori online prin specificul său unic, fascinația și diversitatea unor comunități de oameni care trăiesc într-un alt mod decât majoritatea societăților, oferind această provocare cu privire la noi și noi perspective asupra unor aspecte ale vieții.

Unicitatea filmului documentar etnografic

De la primele filme documentare care prezentau activități cotidiene ale unor oameni obișnuiți, în imagini alb-negru, care creau un entuziasm publicului de atunci, până la entuziasmul privitorului din prezent, care are posibilitatea de a interacționa în timp real în mediul online cu resursele media integrate în filmul documentar interactiv, filmul documentar prinde forme din ce în ce mai diversificate, cu o relativizare a observației (Bruzzi, 2006, p. 252), poate pentru ca oamenii să perceapă noi viziuni asupra vieții unor comunități din care ei nu fac parte (Rabiger, 2004, p. 51) și să-și extindă, astfel, universul semnificațiilor interioare. În filmul documentar etnografic, apărarea mai mult decât în celelalte genuri de film documentar clasic, problema eticii și a manipulării realității din partea realizatorilor de film, cu scopul de a crea un adevăr superior, la care să se raporteze un public din ce în ce mai larg. Totuși, în ultimii ani, este prezentă abordarea demistificatoare în documentarul etnografic. (Heider, 2006, pp. 10-13)

În filmul documentar etnografic găsim reprezentări foarte subiective ale unor comunități care trăiesc mai izolat față de societate, scopul principal al acestuia fiind acela de a înregistra cât mai exact, fără alterări, realitatea acestora, pentru a ajuta la înțelegerea cât mai amplă a acestora. Stilul observațional este specific

